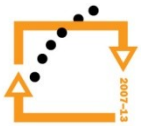

Histologie a organologie

Pojiva I

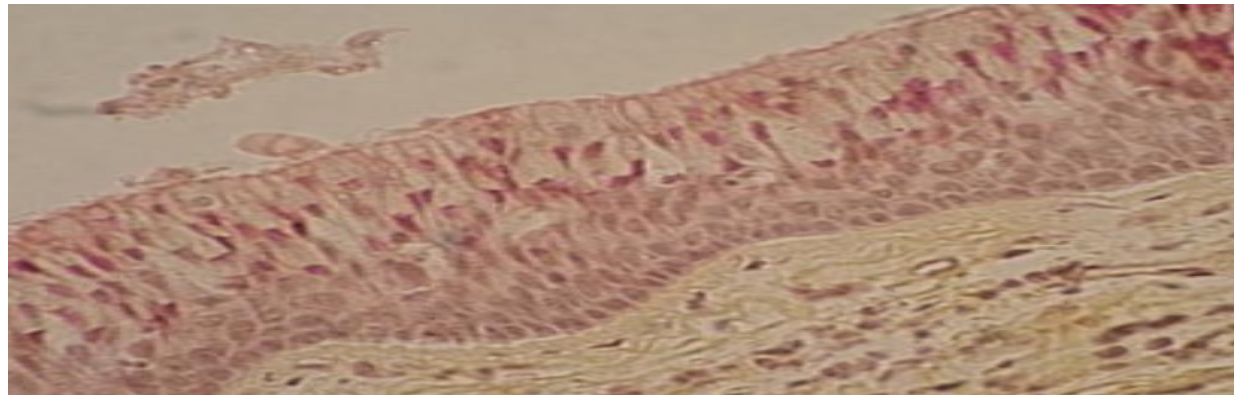

EVROPSKÁ UNIE

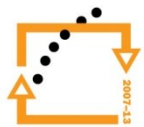

Kde se v organismu POJIVA nacházejí a jakou mají funkci

- Podkožní vrstva – škára
- Vnitřní nosná síť v orgánech
- Obaly orgánů, svalů (aponeurosy), nervů (perineuria),
- Kostí, chrupavky,
- Šlachy, ligamenta (vazy), předstěry (opony)
- Tuková tkáň
- Stěny cév
- Prostory v tělních dutinách mezi orgány a výstelky dutin (peritoneum, pleura)

EVROPSKÁ UNIE

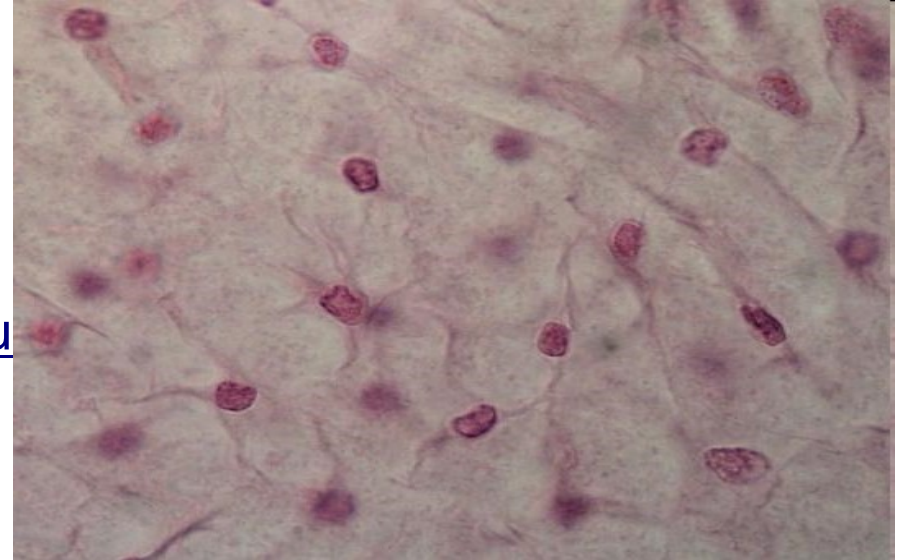
Jaký je ontogenetický původ pojiv

■ mezenchym

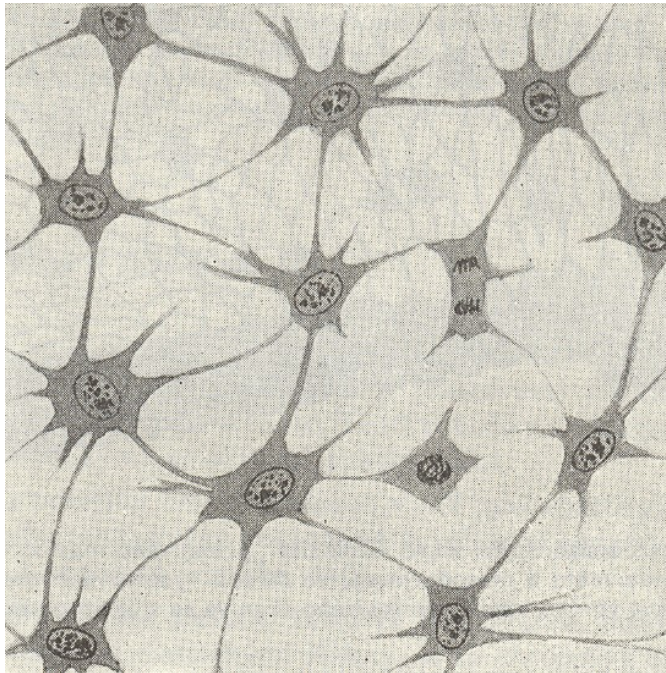
V embryonálním vývoji vzniká
z ektodermu a entodermu

3. zárodečný list – mezoderm.

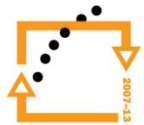
Mezenchym je derivát mezodermu

**Mezenchym = rosolovitá hmota, z
něj se odvozují všechny
pojivové tkáně
Buňky hvězdicovité,
mezibuněčná hmota amorfní s
retikulárními vlákny.**

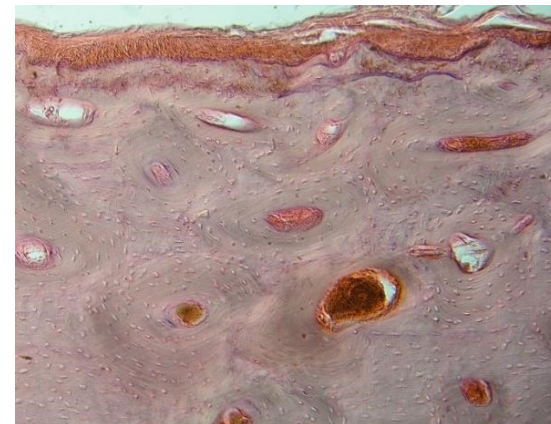
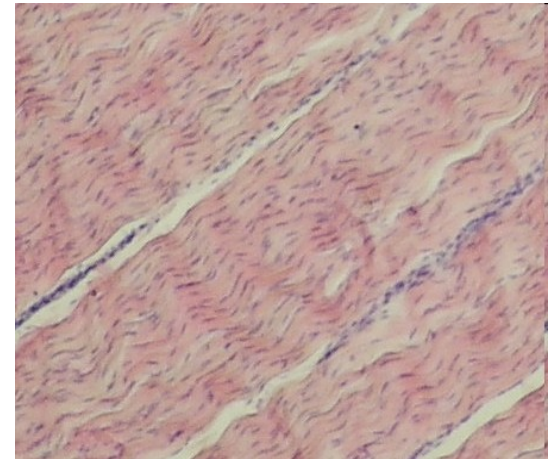
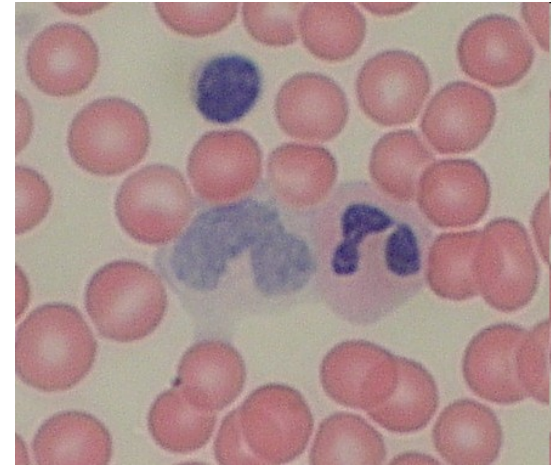
EVROPSKÁ UNIE

Společné znaky poživ

- Mají společný embryonální původ (mezenchym)
- Mají **stejnou obecnou základní stavbu**
- Mají různé zastoupení vláknité složky (konzistence)

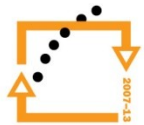

Obecná stavba:

1. Buňky
  - fixní
  - volné
2. Mezibuněčná hmota
  - amorfní
  - vlákna

EVROPSKÁ UNIE

Mezibuněčná hmota

Amorfní hmota: glykoproteiny a proteoglykany

sulfonace (reakce aromatických systémů za vzniku SO_3H)

Proteoglykan: protein + **glykosaminoglykan**

lineární polysacharid z disacharidových jednotek

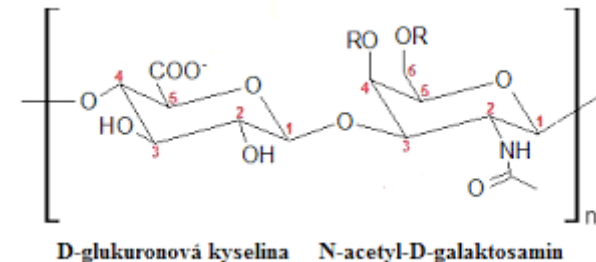
kyselina uronová + hexosamin
glukuronová k.   glukosamin
iduronová k.   galaktosamin

Hlavní glykosaminoglykany:

- Dermatan sulfát (podkoží, šlachy)
- Heparan sulfát (v retikulárních pojivech, bazální lamina)
- Chondroitin sulfát (chrupavka)
- Keratan sulfát (rohovka)

ALAVIS Glukosamin sulfát, Chondroitin sulfát, Methylsulfonyl-methan (MSM) –
CHONDROPROTEKTIVNÍ LÁTKA

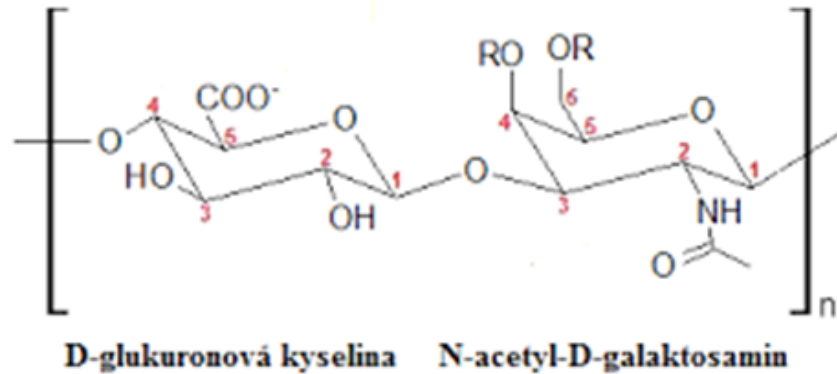
Kyselina hyaluronová: v chrupavce se proteoglykany agregují s
kyselinou hylaluronovou a tvoří se větší agregáty.

kyselina uronová + hexosamin

glukuronová k. glukosamin

iduronová k. galaktosamin

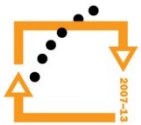

lysozym

Specificky štěpí některé glykosidové vazby v proteoglykanech buněčných stěn bakterií a chrání tak organismus před bakteriální infekcí (kys. muramová, N- acetyl glukozamin).

EVROPSKÁ UNIE

Strukturní glykoproteiny: **proteiny** + větvené sacharidy

- Fibronektin
- Laminin
- Chondronektin

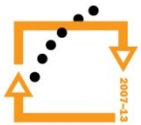
Funkce jednotlivých složek amorfni mezibuněčné hmoty:

Proteoglykany: nesou záporný náboj, vazba s Na^+ a následná hydratace

Glykoproteiny: kontakty buněk s mezibuněčnou hmotou a interakce mezi dospělými a embryonálními buňkami v pojivech

EVROPSKÁ UNIE

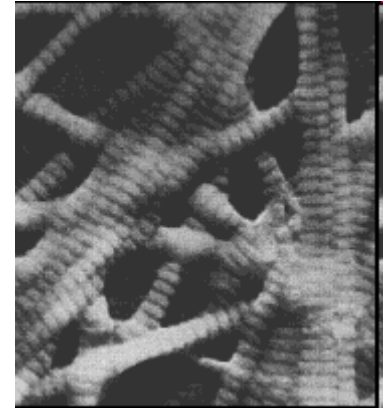

Vláknna

Kolagenní Elastická Retikulární

Kolagenní vlákna:

tzv. bílá vlákna, dvojlomná, nevětví se! Ohebná, málo pružná, odolná v tahu.

Základem je mikrofibrila (20 nm), fibrila (0,3 – 0,5 μm), kolagenní vlákno (1 – 20 μm), svazek kolagenních vláken

Syntéza: na ER, složitá (protokolagen, tropokolagen) několik rizikových míst! enzymaticky katalyzovaných

Kolagen I: kosti, dentin, šlachy, dermis, obaly orgánů

Kolagen II: hyalinní a elastická chrupavka

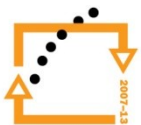
Kolagen III: retikulární vlákna spolu s kolagenem I

Kolagen IV: bazální lamina (netvoří fibrily)

Kolagen V: plodové obaly, stěny cév

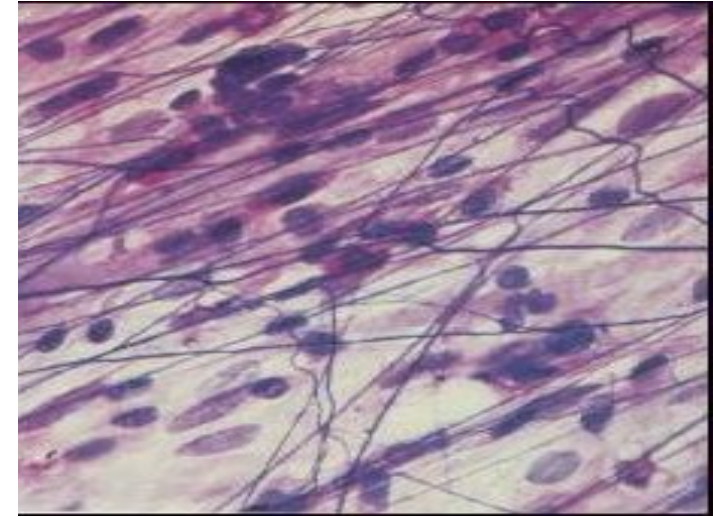
EVROPSKÁ UNIE

Elastická vlákna:

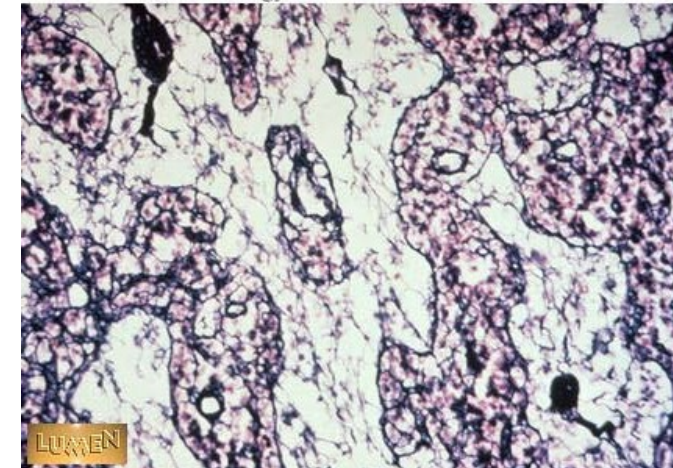
tzv. žlutá vlákna, tenčí než kolagenní (1 – 4 μm), větví se, tvoří síť, velká elasticita

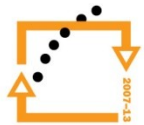
Retikulární vlákna:

Pravděpodobně jde o vlákna kolagenní (kolagen I), velmi tenká 0,5 – 2 μm), Tvoří nosnou síť v lymfatických orgánech, jemné podpůrné síť kolem svalových vláken, nervových vláken. Barvení: stříbření – tmavě hnědá až černá

Histology Lab Part 3: Slide 2

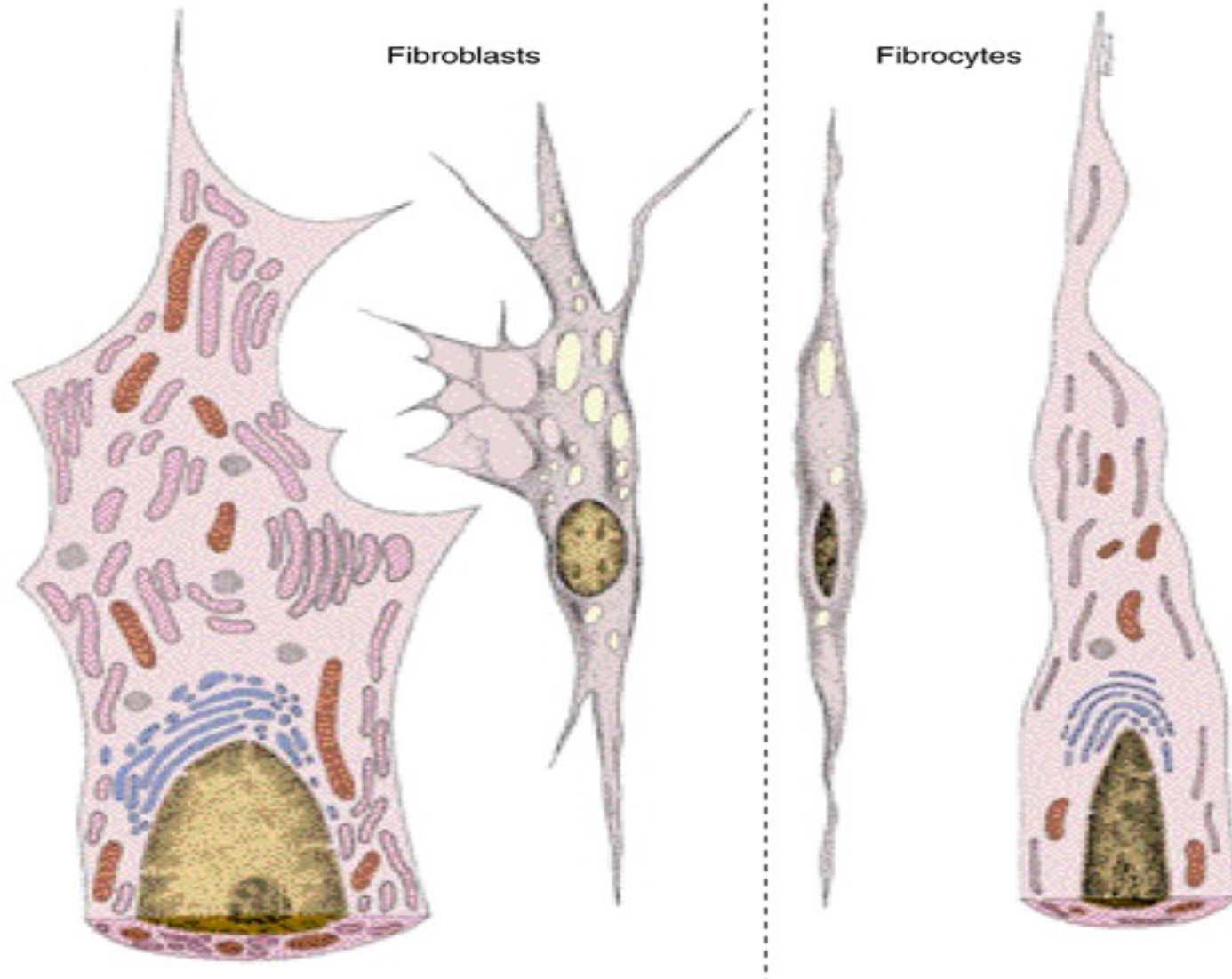

EVROPSKÁ UNIE

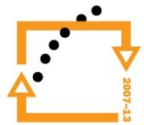

Buňky

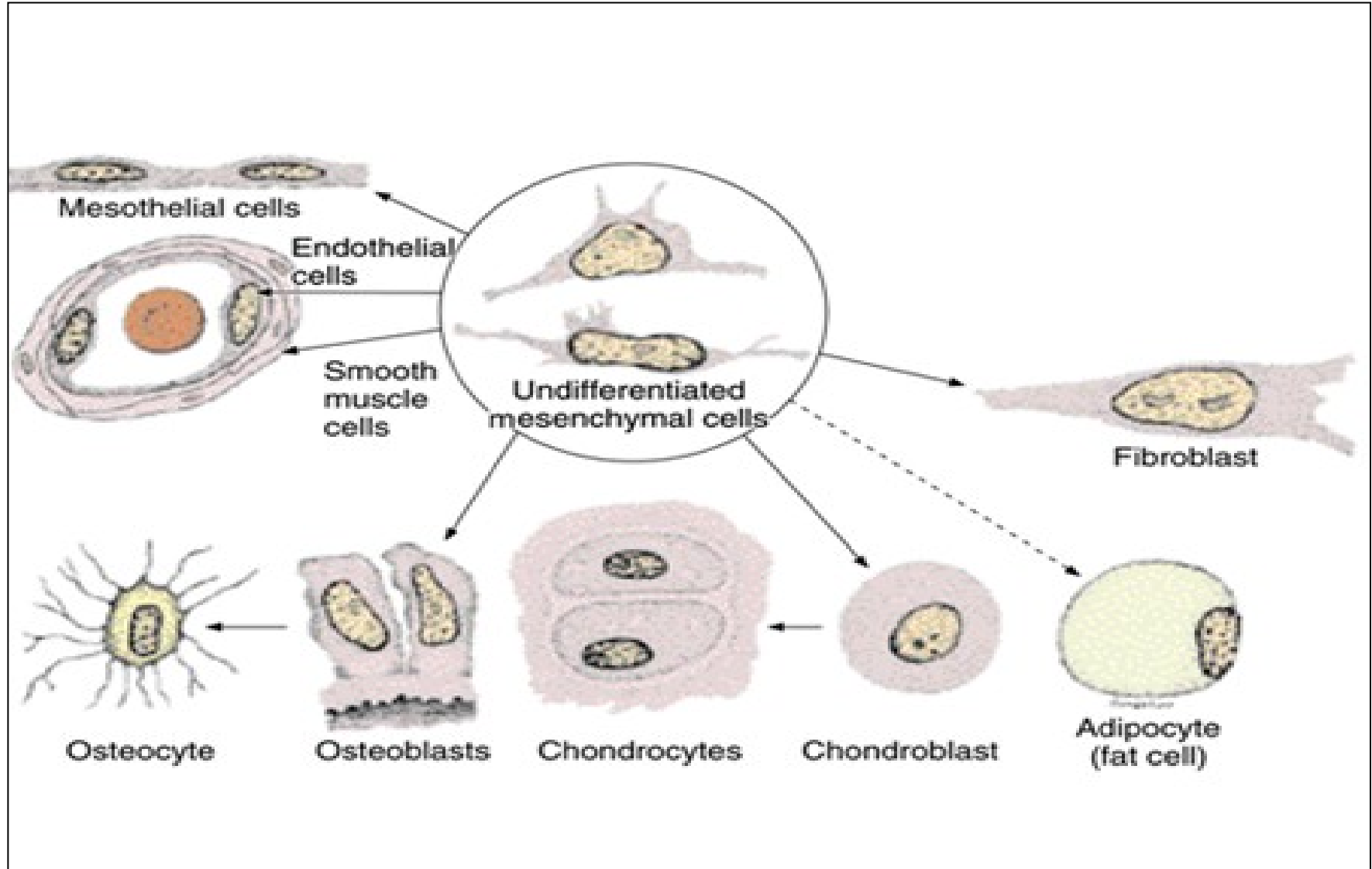
Základní fixní buňkou vaziv je fibroblast

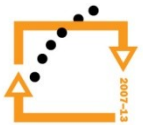
EVROPSKÁ UNIE

Vývoj **fixních** buněk pojivových tkání

EVROPSKÁ UNIE

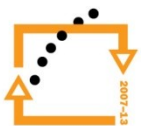

Dělení pojivových tkání

- **Vaziva:** řídké vláknité (pojivo)
husté vláknité (pojivo): uspořádané
neuspořádané
- **Vaziva se speciálními vlastnostmi:** tukové pojivo
rosolovité pojivo
retikulátní pojivo
buněčné pojivo - vezikulární
- **Oporná pojivová tkáň:** chrupavka
kost
zub
- **Trofická pojiva**

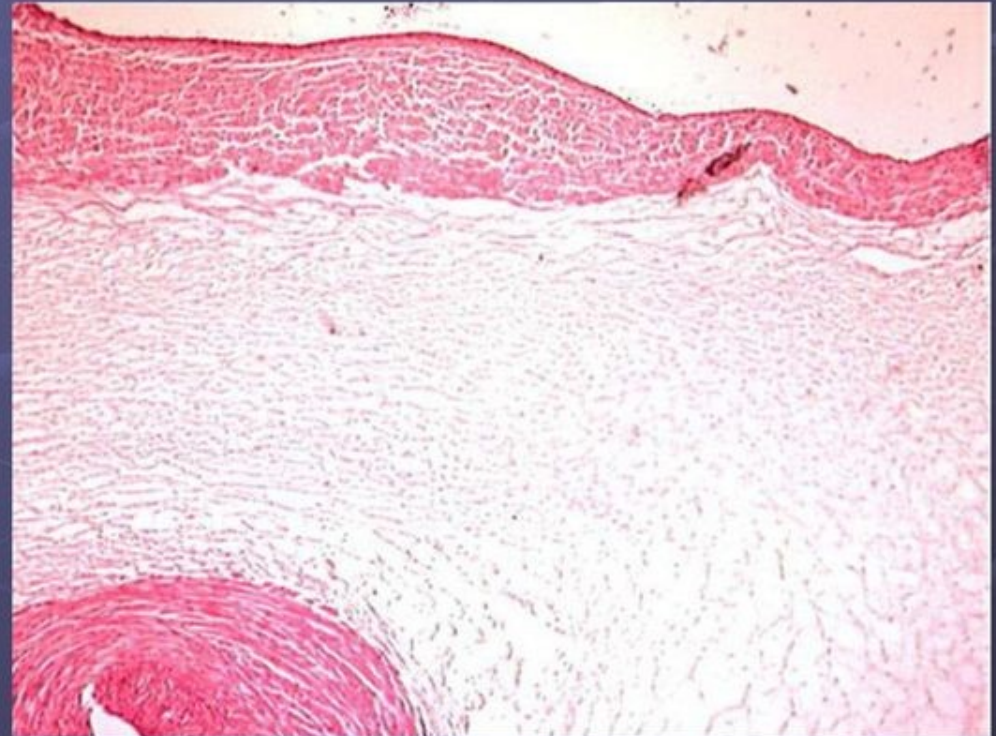
EVROPSKÁ UNIE

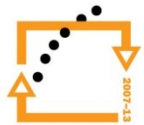

Rosolovité pojivo

- podobné embryonálnímu mezenchymu
  - méně volných buněk
  - rosolovitá buněčná hmota (mucin)
- zárodky, v okolí orgánových základů, pupeční šňůra

EVROPSKÁ UNIE

Pojiva výplňová a oporná

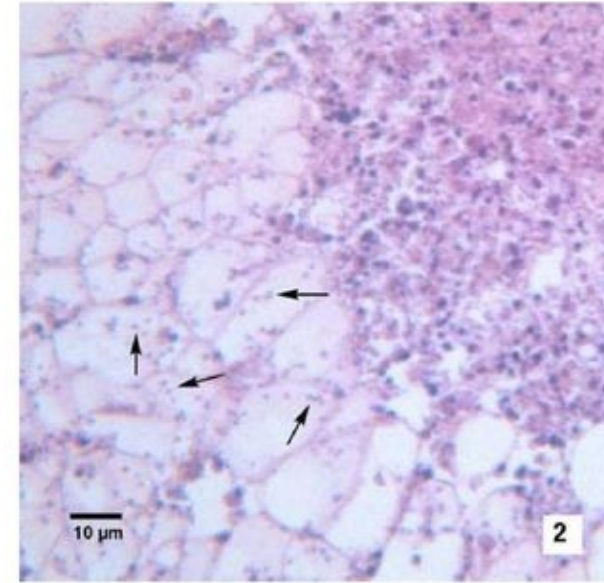
Primitivní pojivové tkáně

(většinou u bezobratlých a embryí strunatců)

- mezoglea
- parenchym
- vezikulární buněčné pojivo

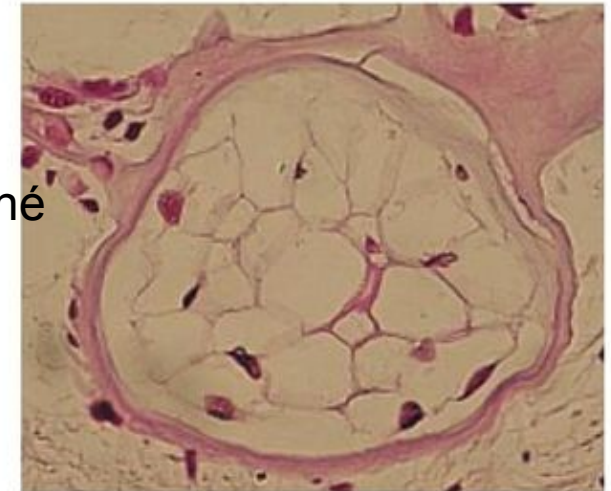

http://farm4.static.flickr.com/3243/2744719735_e8f7e55fe8.jpg

buněčné

<http://www.daff.gov.au/media/images/animal-plant/aquatic/aquatic-cd/mikrocytos-mac2.jpg>

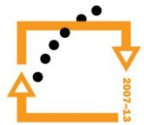

buněčné

http://www.sci.muni.cz/ptacek/HISTOLOGIE2_soubory/image160.jpg

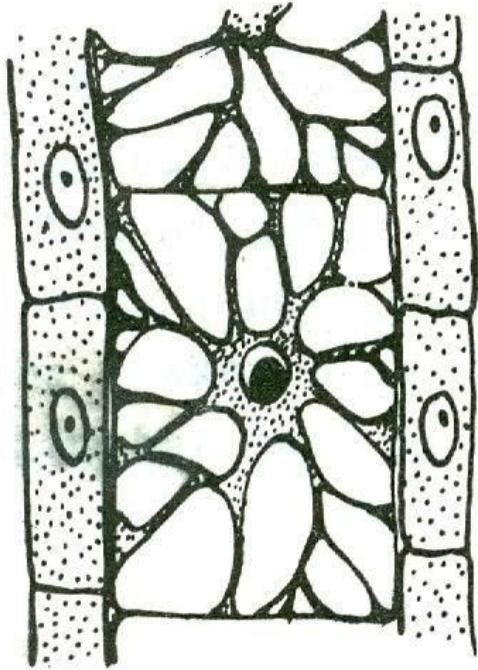

EVROPSKÁ UNIE

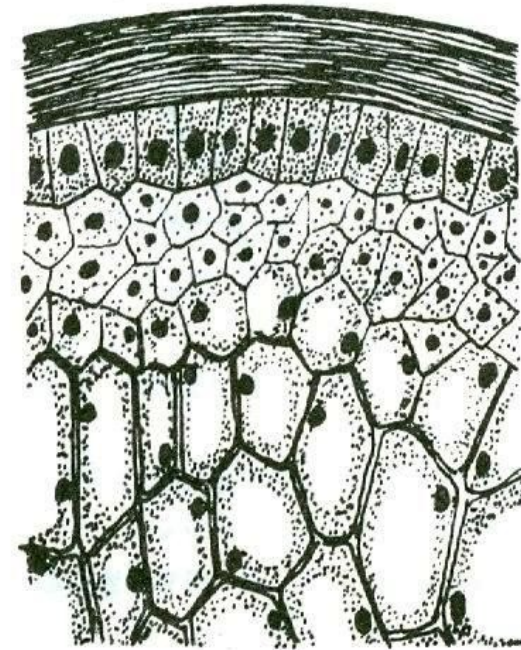

1. primitivní „pojiva“

Obr. 109. Buněčné pojivo z chapadla láčkovce.

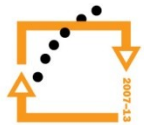

Obr. 110. Buněčné pojivo struny hřbetní.

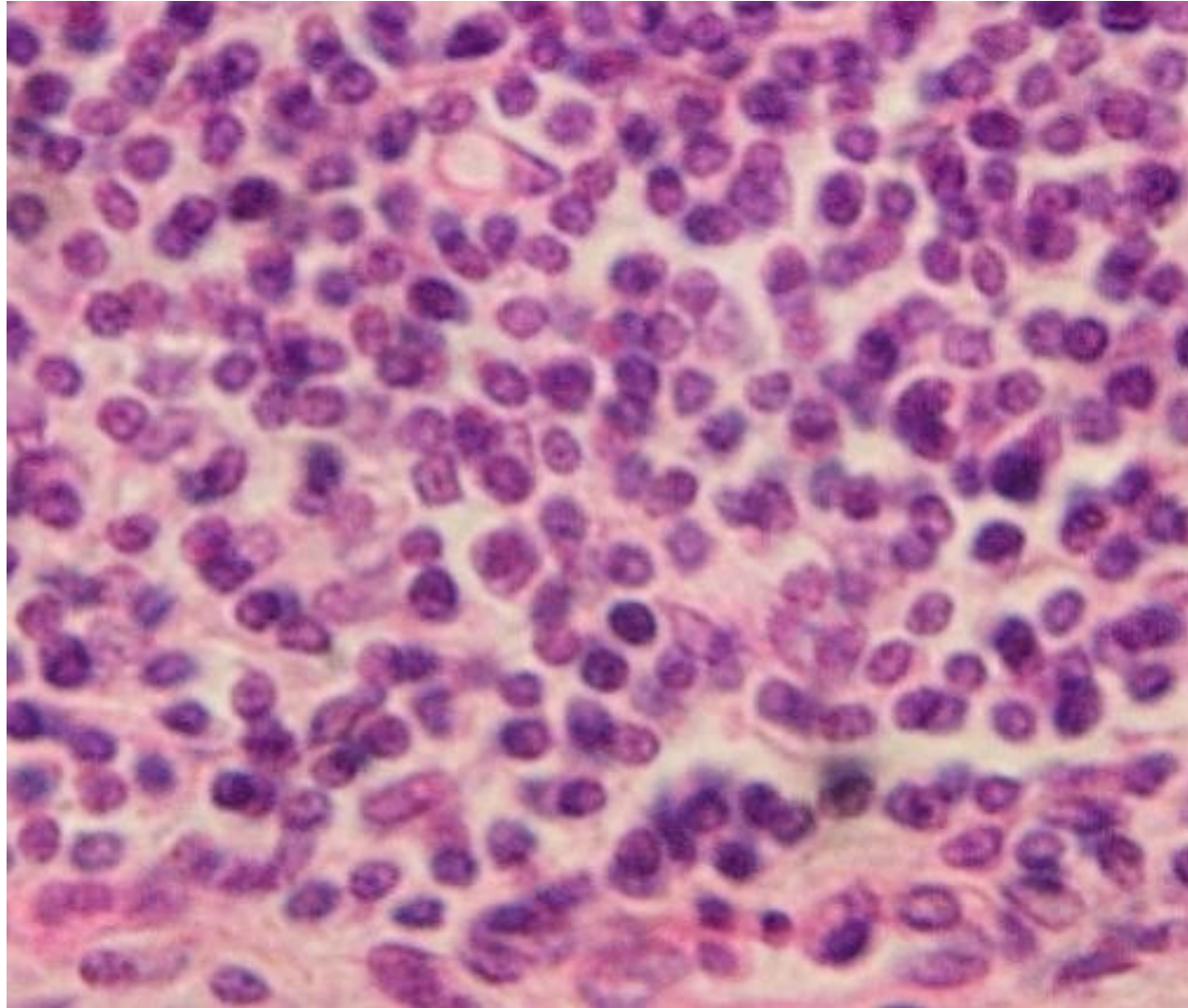
Vesikulární (= buněčné) pojivo

EVROPSKÁ UNIE

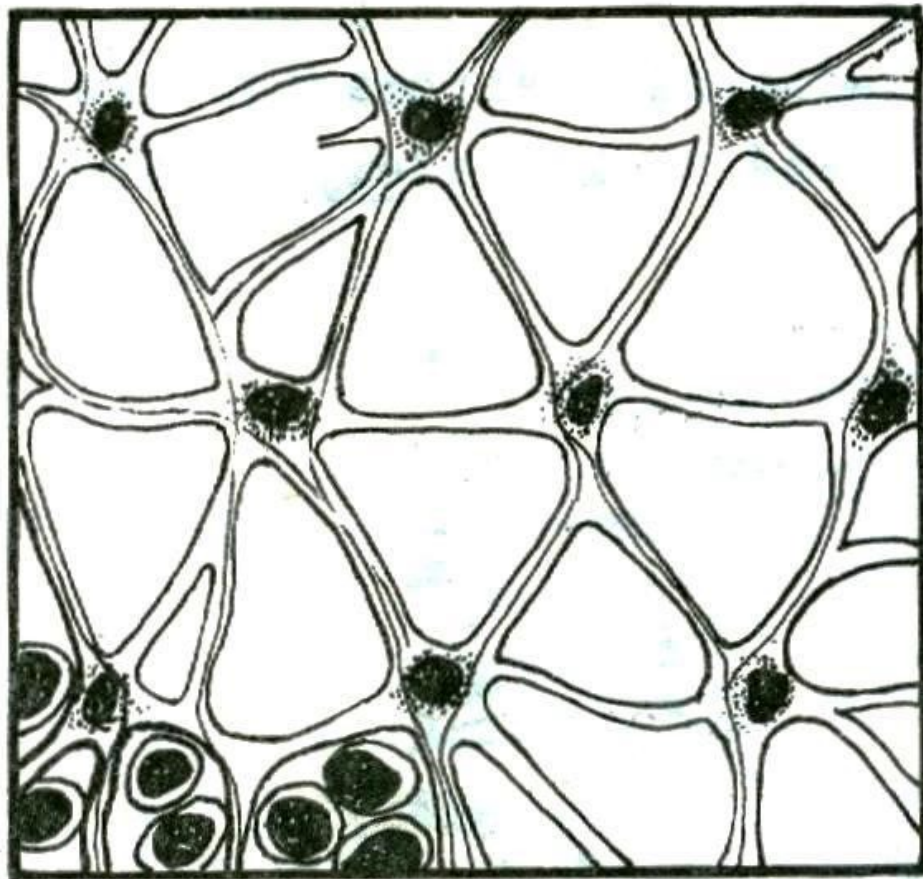

Retikulární pojivo

12.2.1.4. Síťovité (retikulární) pojivo

Obr. 103. Síťovité pojivo

**Retikulární
(= síťovité)
pojivo –**

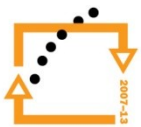
např. červená
kostní dřeň:

**retikulární
buňky,
retikulární
vlákna ...**

- Rosolovité pojivo: pupeční šňůra a pulpa vyvíjejícího se zubu. Fixní buňky fibroblasty, hodně mezibuněčné hmoty, vlákna kolagenní a elastická
- Buněčné pojivo: morfologicky podobné tukovému, funkce je mechanická opora a pevnost. Buňky mají vnitřní prostot vyplněn vodnatou hmotou zajišťující tzv. buněčný turgor. Mezibuněčné hmoty málo, vlákna prakticky nejsou.
- Retikulární pojivo: slouží jako nosná síť křevetvorných orgánů (kostní dřeň) a lymfatických imunitních orgánů.
Fixní buňky = retikulární buňky. Dále amorfní hmota a retikulární vlákna. Zviditelnění pomocí metody „stříbření“

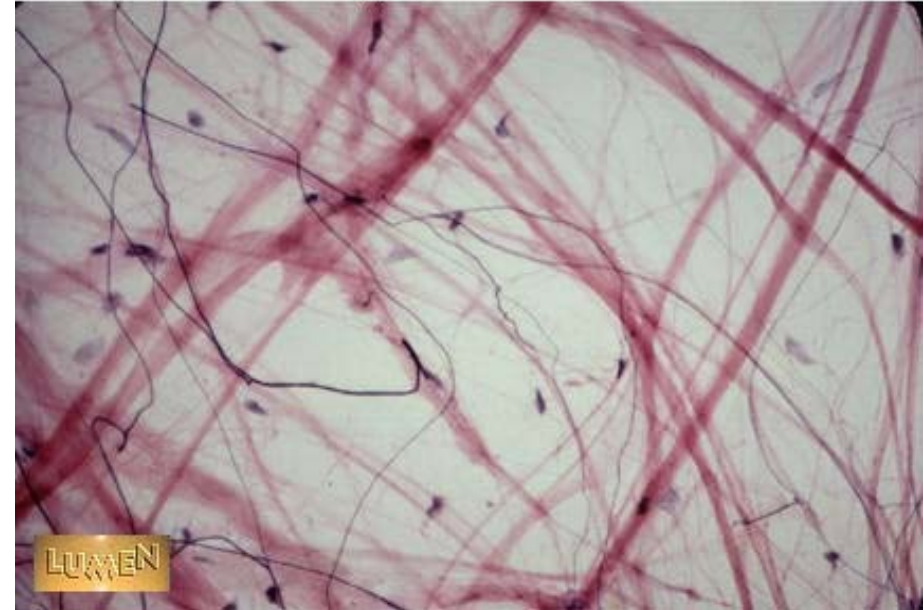
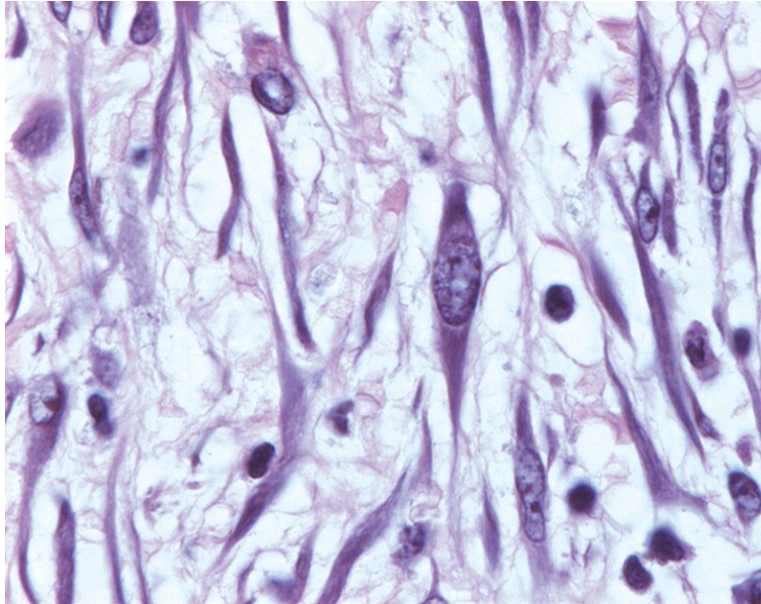

EVROPSKÁ UNIE

Řídké vláknité pojivo (vazivo)

Histology Lab Part 3: Slide 8

KDE:

podkoží (dermis)

obaluje cévy, svalová vlákna

podílí se na stavbě obalů jednotlivých orgánů

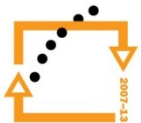
serozní blány v břišní a hrudní dutině

ve sliznicích

Fibrocyty, histiocyty, makrofágy, kolagenní a elastická vl., amorfní hmota,

EVROPSKÁ UNIE

Husté vláknité pojivo (vazivo)

neuspořádané

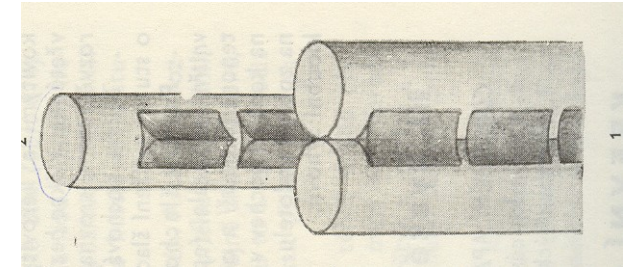

KDE:
Dermis

uspořádané

KDE: Šlachy

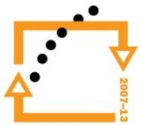
Znázornění vzniku křídlových výběžků fibroblastů mezi svazky kolegenních vláken ve šlachách

Úpon svalů ke kostem,
Hodně kolagenních vláken rovnoběžně uspořádaných
Málo mezibuněčné hmoty

Fibrocyty mají protáhlá jádra a málo cytoplasmy (**křídlaté buňky**)
Vlákna tvoří hierarchicky uspořádanou strukturu

EVROPSKÁ UNIE

Tukové pojivo

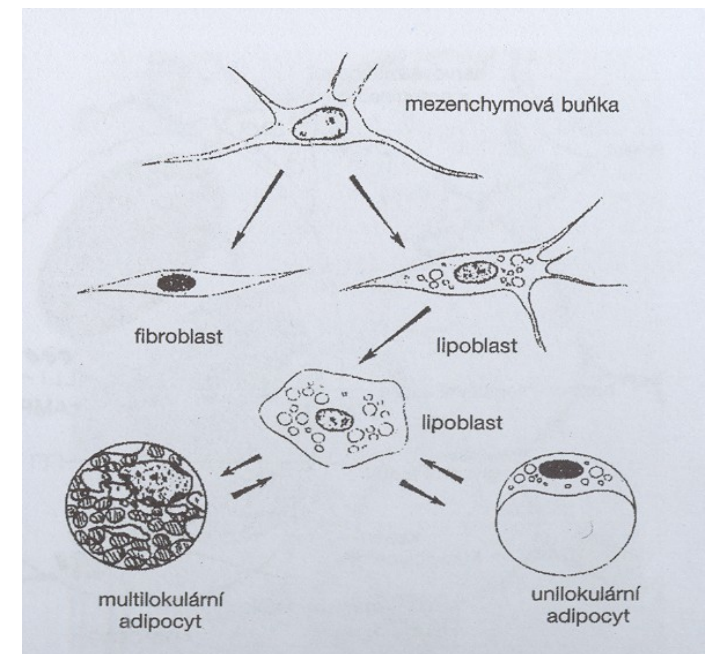
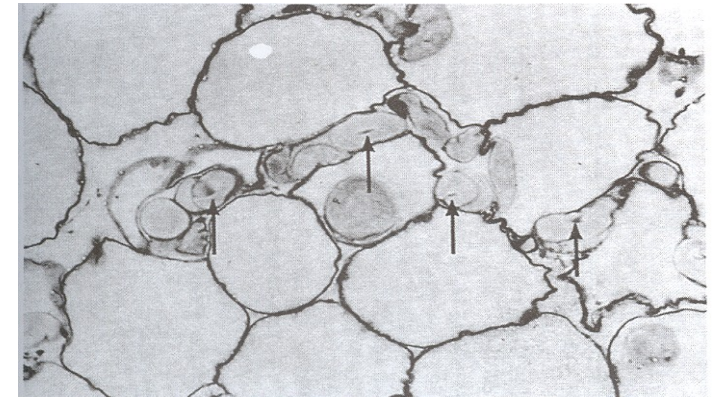
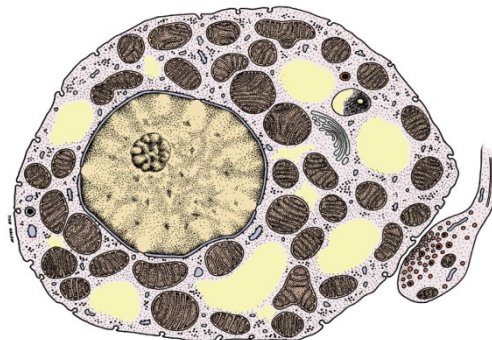
Základní buňka: adipocyt
(tvar pečetního prstenu)

Funkce:

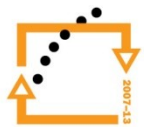
- zásobárna energie
- tepelná izolace
- tlumení nárazů

Uniloculární tuková tkáň - bílá

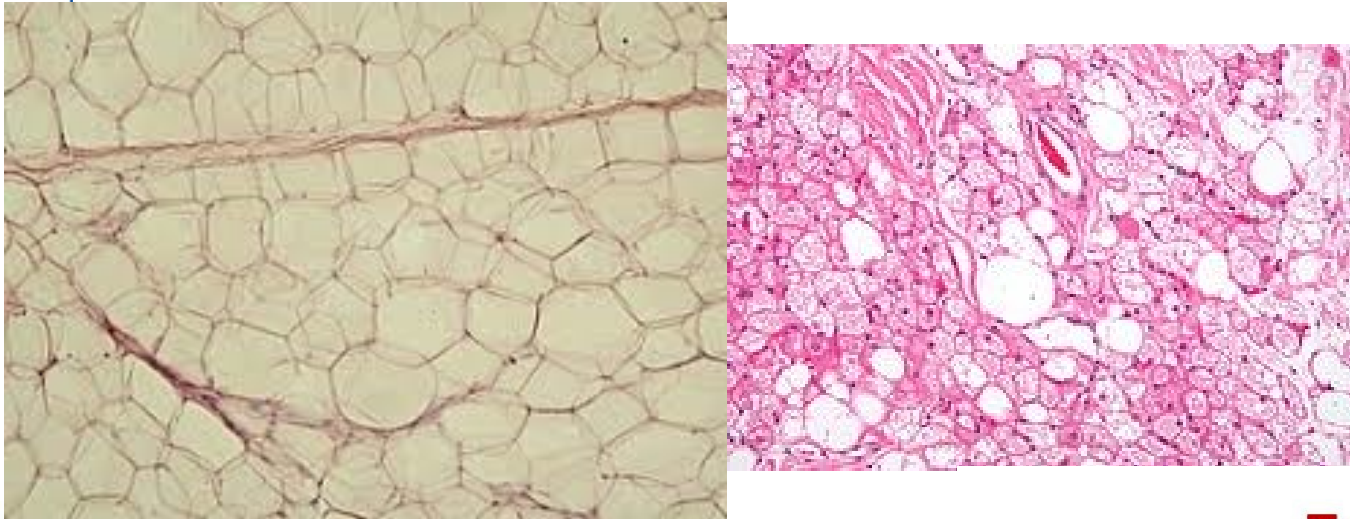
Multiloculární tuková tkáň – hnědá

EVROPSKÁ UNIE

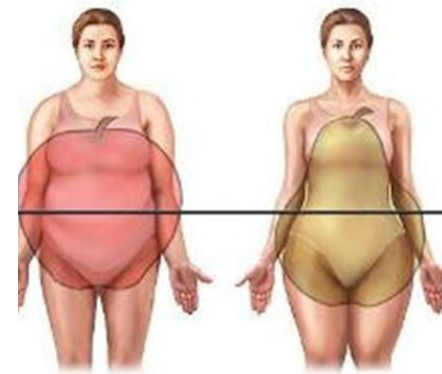
Tuková tkáň

Hnědá tuková tkáň

Tuková tkáň

Androidní × Gynoidní akumulace tukové tkáně

- **Viscerální tuk**
  - Menší adipocyty
  - Metabolicky aktivnější
  - Produkty - v. portae - játra
  - Množství viscerálního tuku – lepší korelace s komplikacemi obezity
- **Podkožní tuk**
  - Větší adipocyty
  - Méně metabolicky aktivní
  - Méně koreluje množství podkožního tuku s komplikacemi obezity

Chemická termoregulace

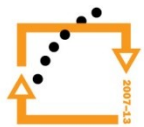
Produkce tepla v chladu: svalový třes, netřesová termogeneze.

Svalový třes – primární termoregulační význam. Rytmické nevolní oscilace příčně pruhovaných svalů. Jsou náhodné. Synchronizace do tzv. výbuchů

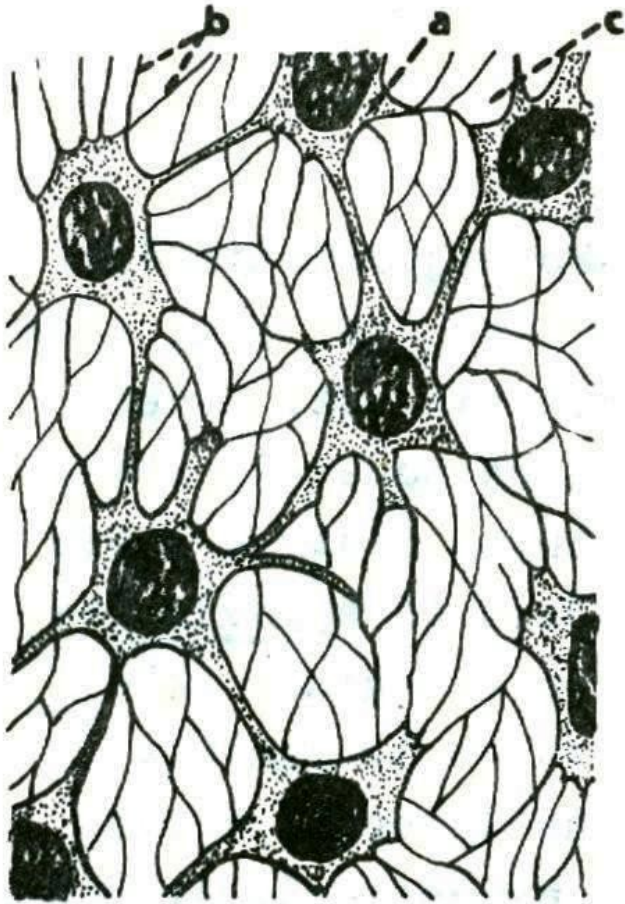
Netřesová termogeneze vyvolána termogenním působením hormonů (noradrenalin) ze sympatického nervového systému a dřeně nadledvinek. Novorozenci a chladově adaptovaní živočichové. zvýšení BMH až 5krát. Je lokalizována v hnědé tukové tkáni a částečně v kosterní svalovině.

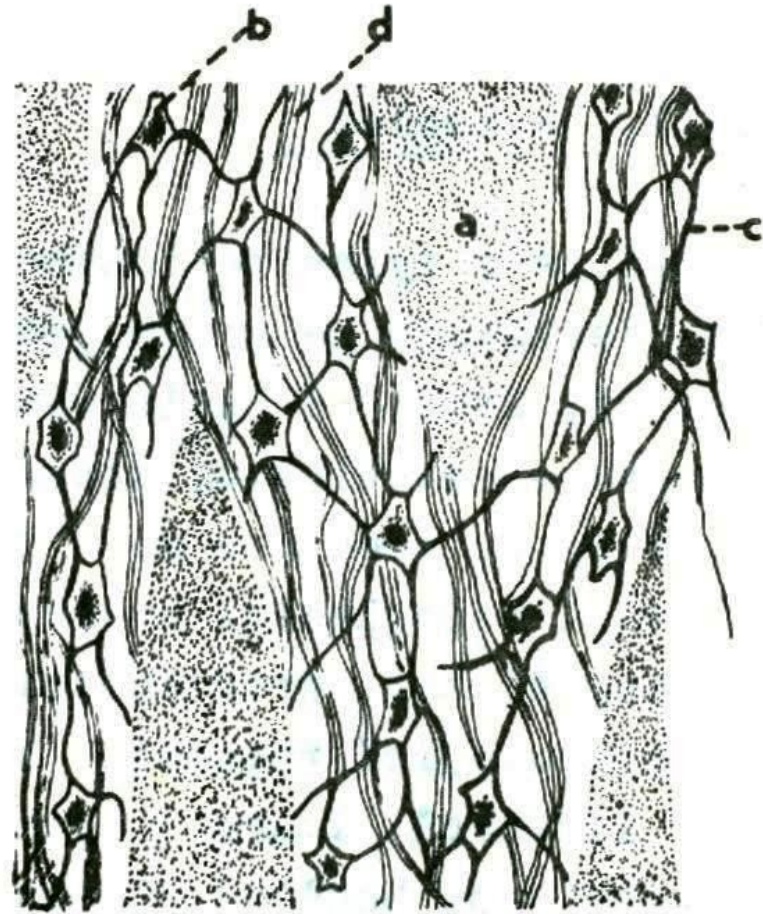
EVROPSKÁ UNIE

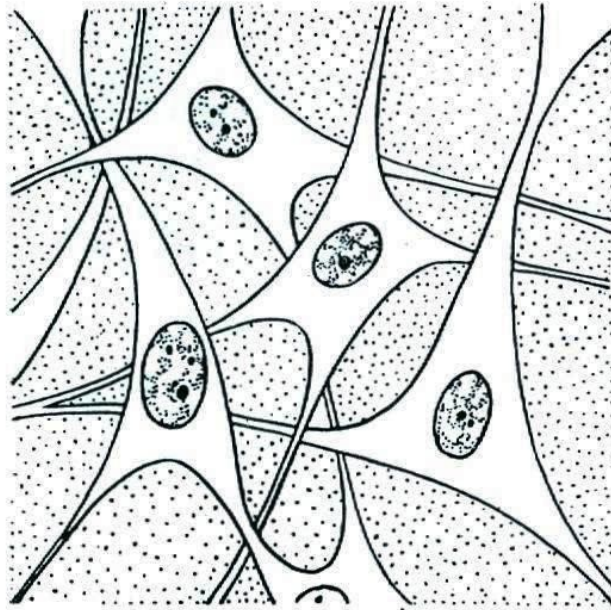

Obr. 101. Zárodečný mezenchym. a = fixní buňky. b = plazmodesmy, c = tkánový mok.

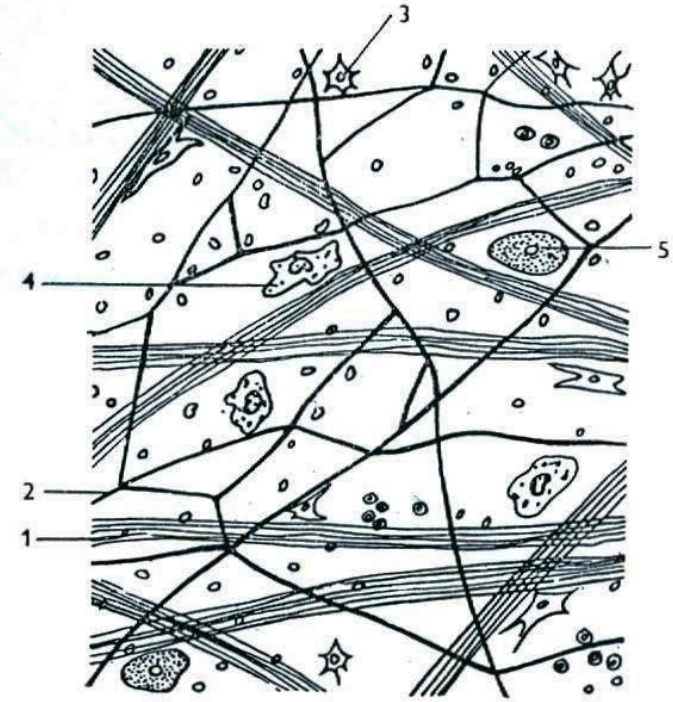

Obr. 102. Rosolovité pojivo a = rosolovitá mezibuněčná hmota, b = fibrocyty, c = plazmodesmy, d = tonofibrily.

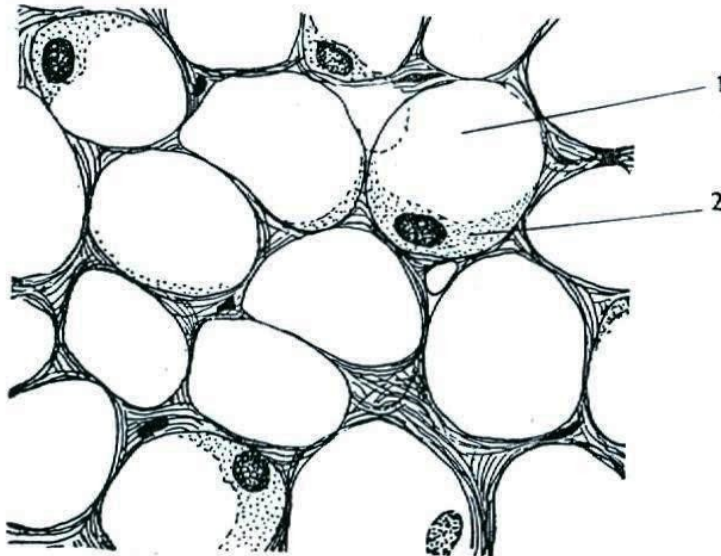

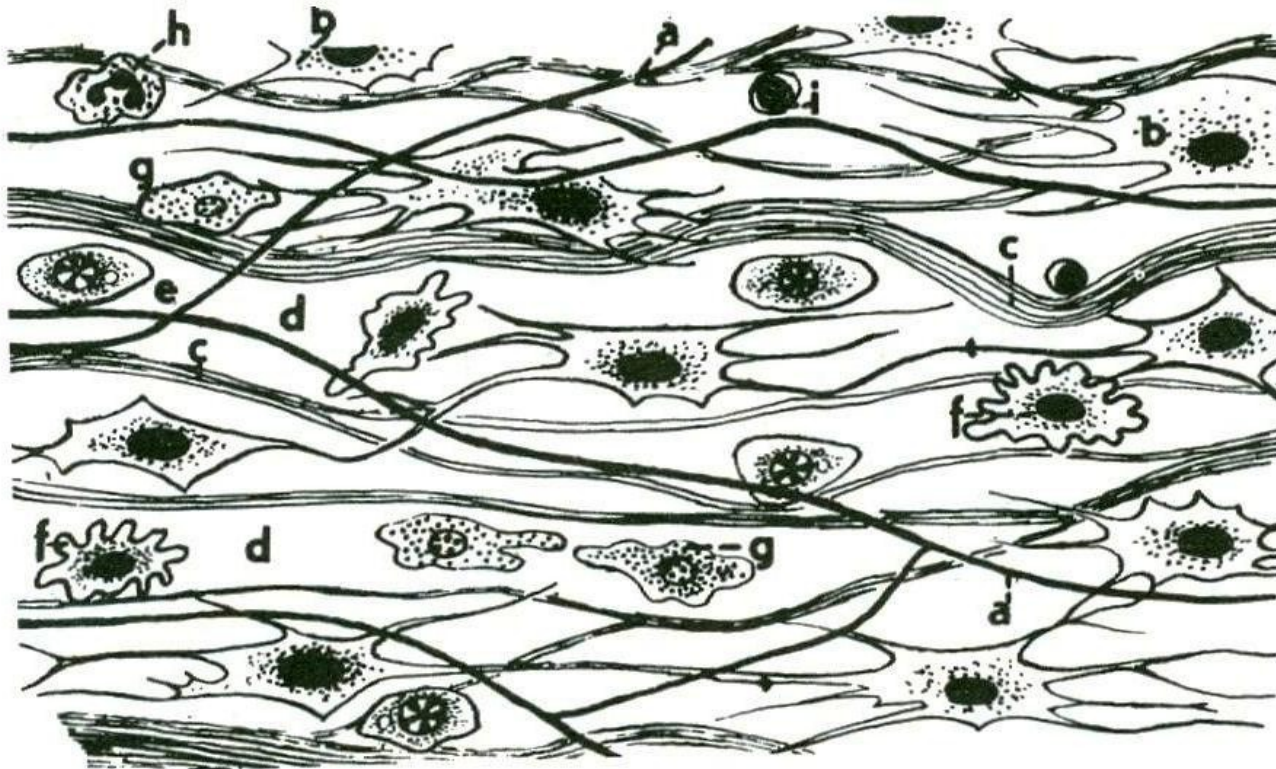
20. Mezenchym
Podle Sládečka.

21. Řídké vláknité vazivo
1 kolagenní vlákna; 2 elastická vlákna;
3 fibrocyt; 4 histiocyt; 5 žírná buňka.
Podle různých autorů.

22. Tukové vazivo
1 tuk; 2 cytoplazma s jádrem.
Podle Vosse.

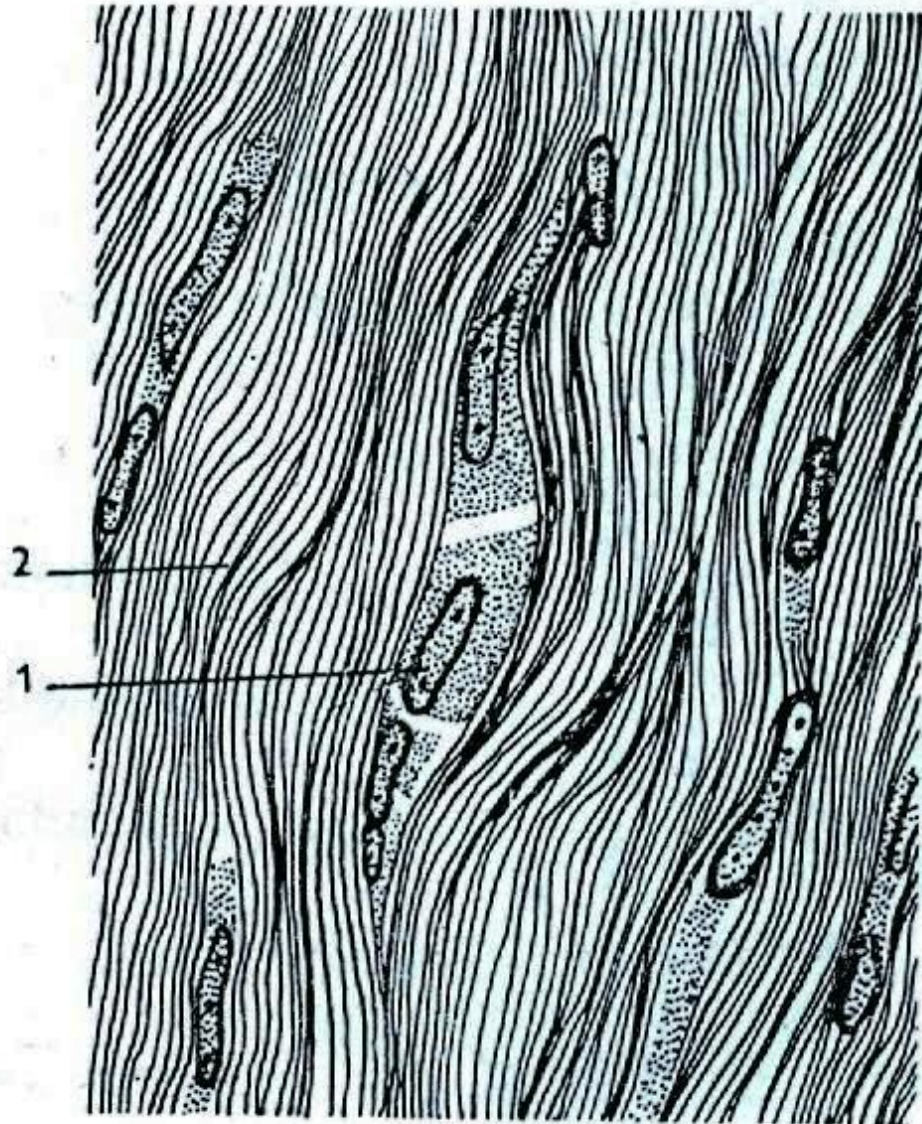
Obr. 104. Řídké pojivo vláknité
 a = elastické fibrily, b = fibrocyty, c = svazky kolagenních tonofibril, d = tkánový mok, e = plazmatická buňka, f = klasmocyt (= histiocyty), g = žírná buňka, h = eosinofilní granulocyt, i = lymfocyt.

Řídké kolagenní vazivo

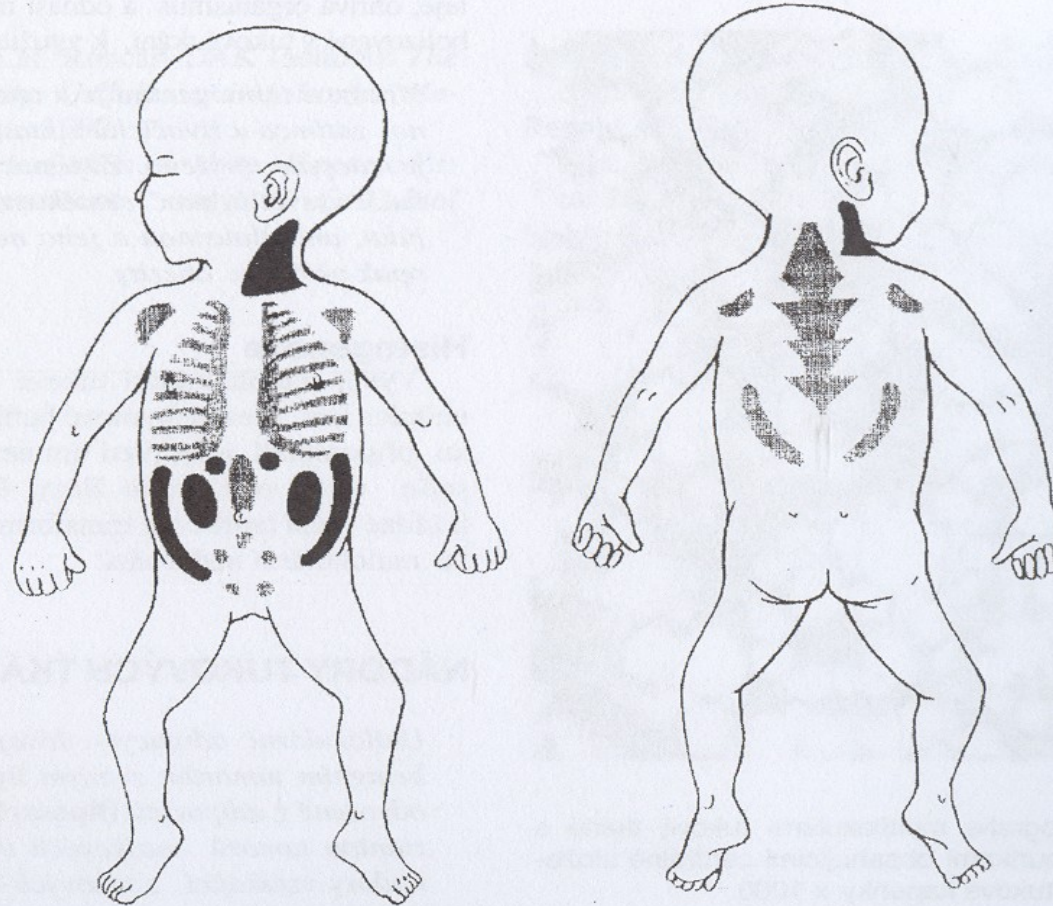
23. Šlacha

1 fibroblasty;
2 kolagenní vlákna.
Podle Sládečka.

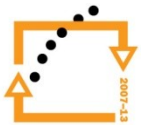
Uložení tukové tkáně v těle novorozence

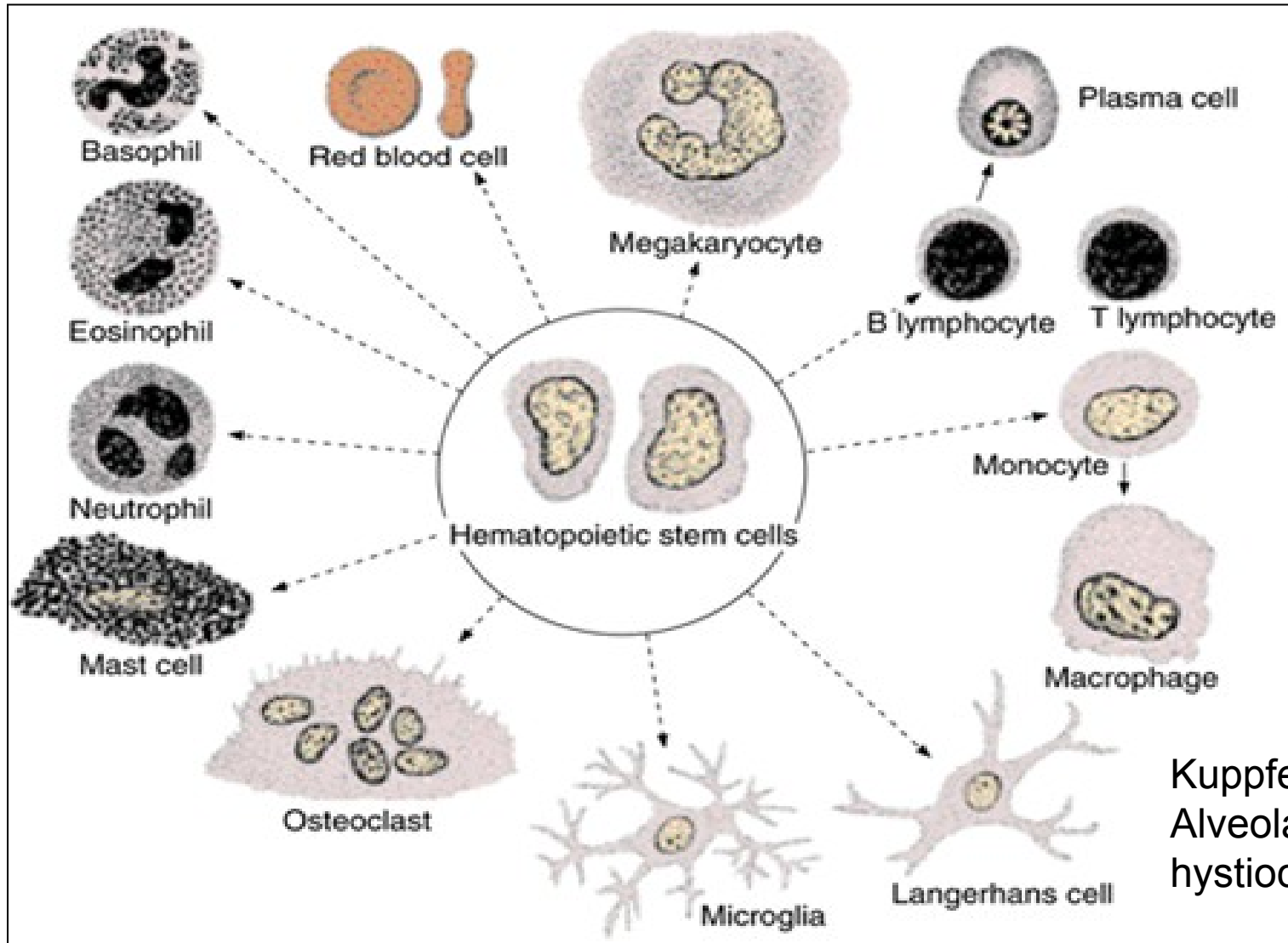
Obr. 6-4. Rozložení tukové tkáně. U novorozence tvoří hnědá (multilokulární) tuková tkáň 2-5% váhy těla a je rozložena, jak je ukázáno na nákresu. Černé plochy označují multilokulární tukovou tkáň, stínované plochy směs tkáně multilokulární a uniloculární. (Modifikováno a překresleno se svolením z Merklin RJ: Growth and distribution of human fetal brown fat. *Anat Rec* 1974;178:637.)

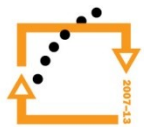
EVROPSKÁ UNIE

Vývoj volných buněk pojivových tkání

EVROPSKÁ UNIE

Volné buňky pojivových tkání

■ Makrofágy:

„tkáňová forma monocytů“, histiocyty

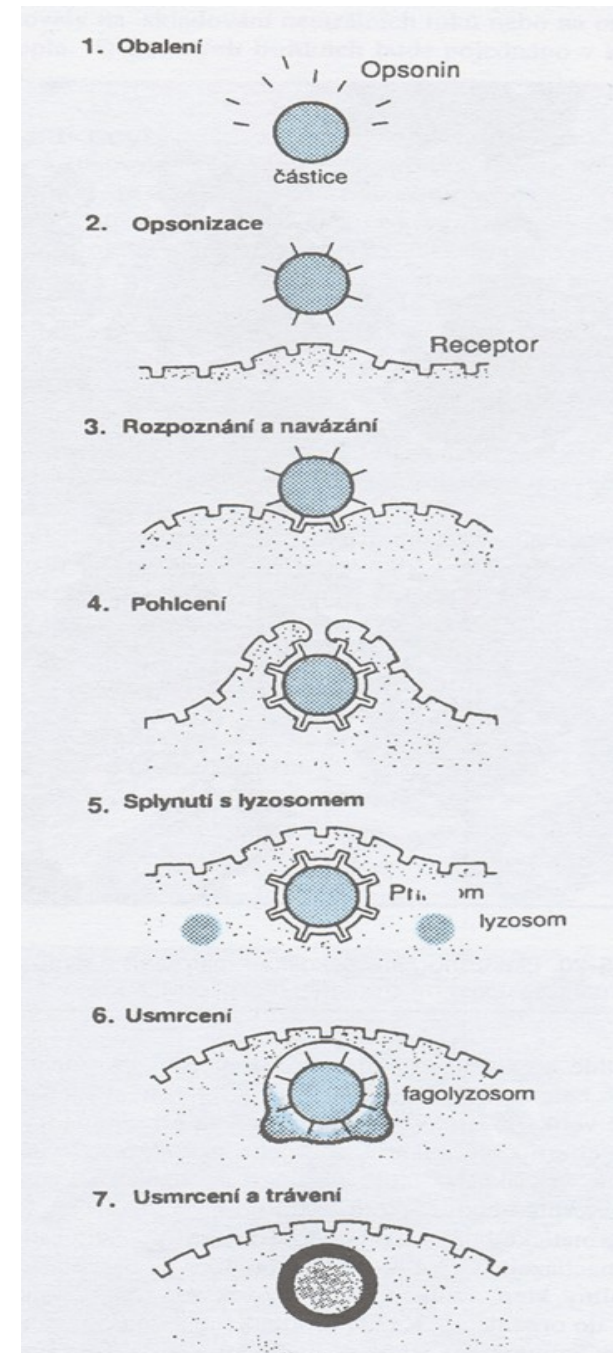
Podle typu tkáně: alveolární makrofágy, mikroglie, Kupfferovy buňky, případně osteoklasty

Součást tzv. mononukleárního fagocytárního systému

Velikost až 30 μm , ledvinovité jádro, hodně vyvinutý proteosyntetický aparát, hodně lyzozomů

Dlouho žijící buňky

Fagocytóza cizorodých částic, následné zpracování antigenu a jeho prezentace (vystavení) na povrchu buňky, aby byl rozpoznán dalšími imunitními buňkami (lymfocyty).

Volné buňky pojivových tkání

■ Žírné buňky

menší jádra překrytá bazofilními granuly

Obsahují mediátory zánětlivé reakce – histamin, proteázy a chemotaktické faktory

Po aktivaci uvolňují mediátory zánětu (leukotrieny)

Hojně zastoupeny ve sliznicích

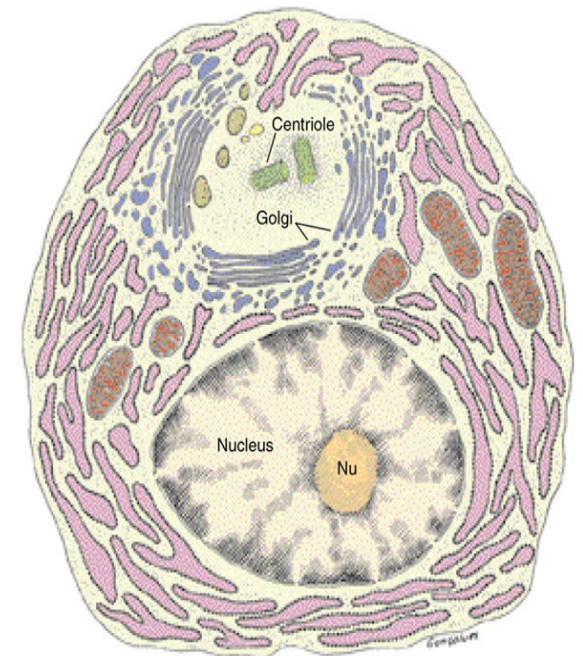
Podobné basofilům, dříve považovány za tzv. tkáňové basofily, nyní samostatná vývojová řada

■ Plasmatické buňky

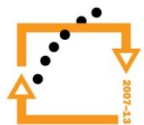
Stadium B lymfocytu, které **produkuje protilátky**

Hodně ER, Golgi komplex,

jádro loukoťovité,

EVROPSKÁ UNIE

Volné buňky pojivových tkání

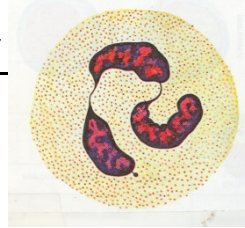
Leukocyty

Vycestovávají do vaziva přes stěny kapilár –
diapedeze

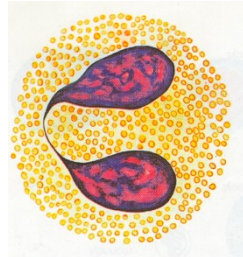
Hlavní součást trofických pojiv – krve

Granulocyty

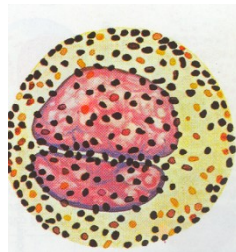
Neutrofily

Eozinofily

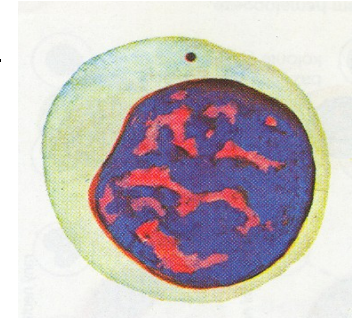

Bazofily

Agranulocyty

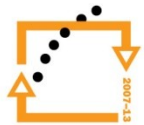
Lymfocyty

Monocyty

EVROPSKÁ UNIE

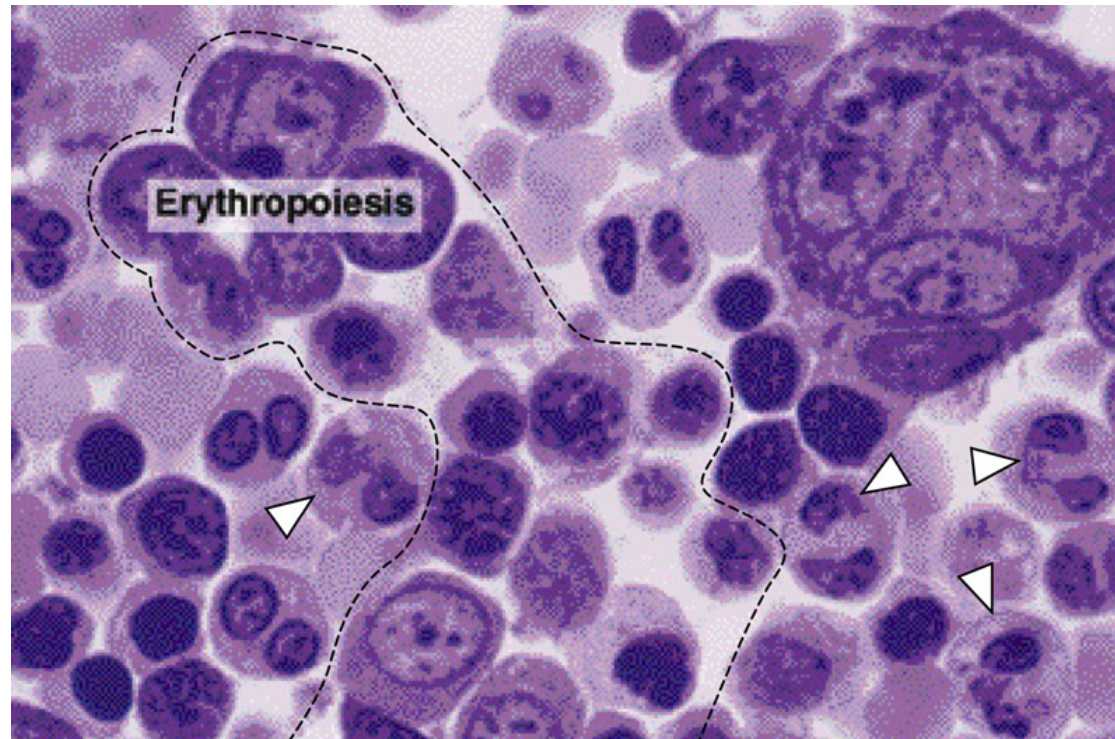

Kostní dřeň

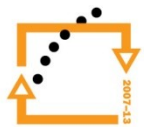
- Jeden z největších orgánů těla, dynamicky může měnit svou aktivitu
- Dřeňové dutiny dlouhých kostí a spongiózní kosti
- Červená – krvetvorná KD
- Žlutá KD – bohatá na tukové buňky

Stroma KD

síť retikulárních buněk
retikulárních vláken
hematopoetických buněk
sinusoidních kapilár,
krevních sinů

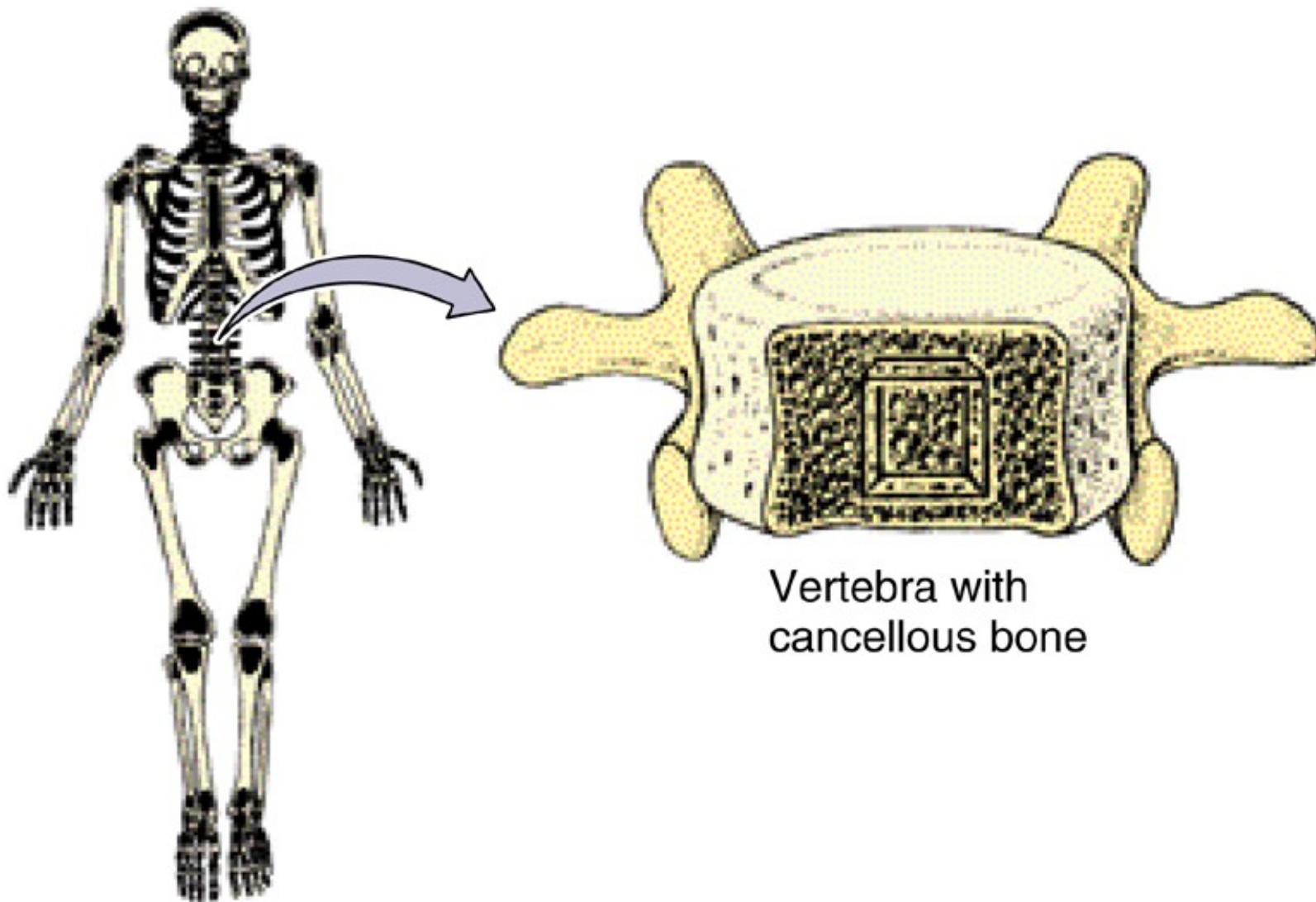

EVROPSKÁ UNIE

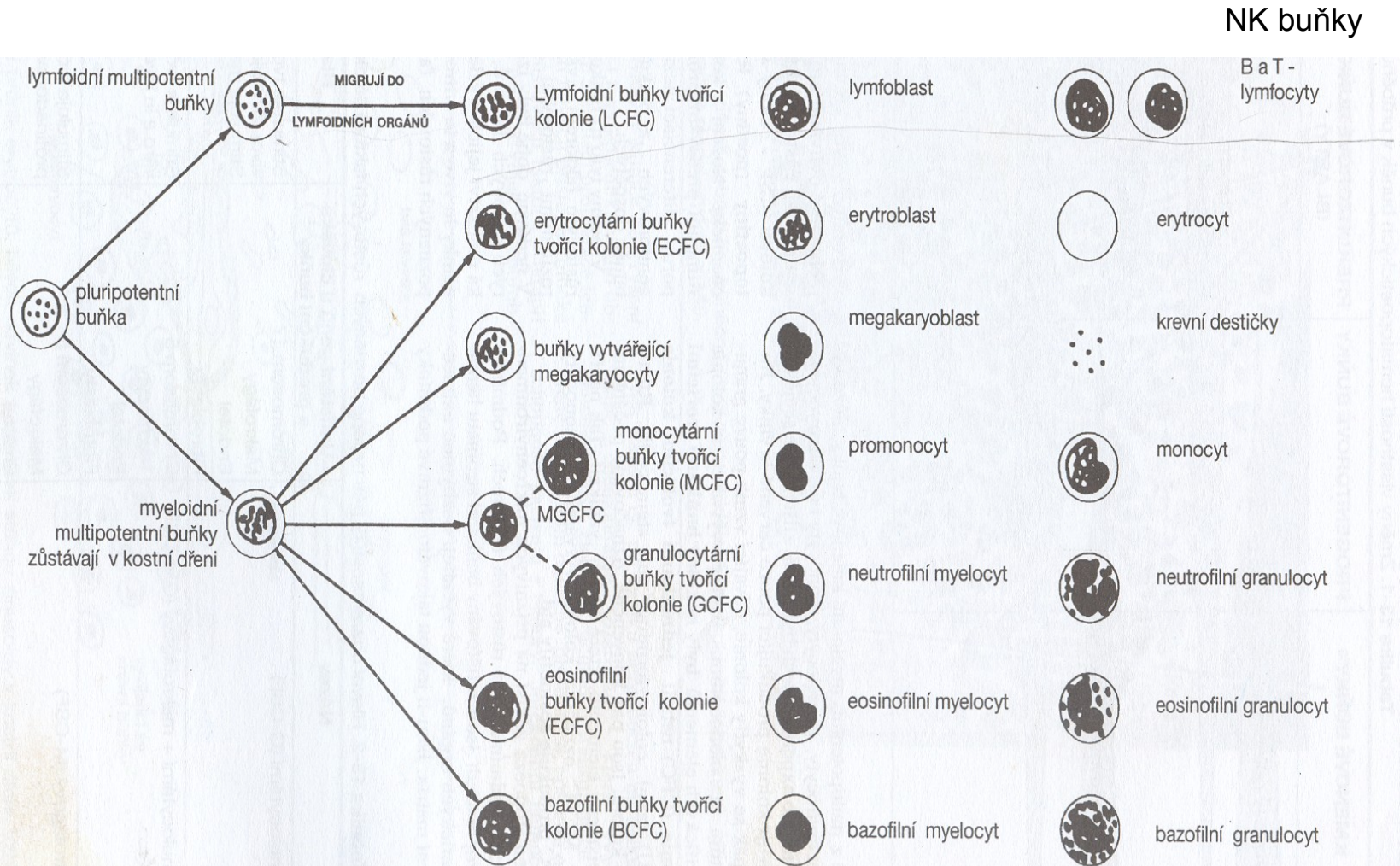

Lokalizace červené kostní dřeně

Hematopoeza v kostní dřeni

Obr. 13-1. Diferenciace pluripotentních a multipotentních buněk během hematopoeze.

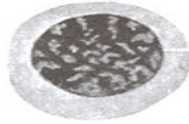
Zrání erytrocytů a granulocytů v kostní dřeni

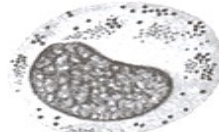
proerythroblast

Myeloblast

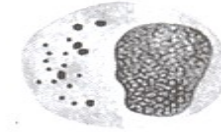
bazofilní erythroblast

raný neutrofilní myelocyt

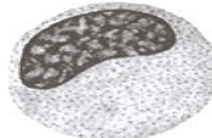
Promyelocyt

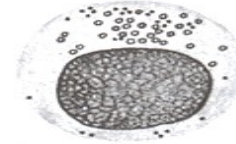
časný bazofilní myelocyt

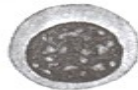
polychromatofilní erythroblast

pozdní neutrofilní myelocyt

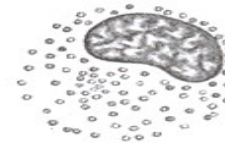
časný eosinofilní myelocyt

ortochromatofilní erythroblast

neutrofilní metamyelocyt

pozdní eosinofilní myelocyt

pozdní bazofilní myelocyt

retikulocyt

tyčka

eosinofilní metamyelocyt

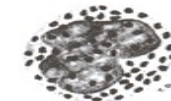
erythrocyt

zralý neutrofil (segment)

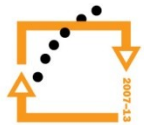
zralý eosinofil

zralý bazofil

EVROPSKÁ UNIE

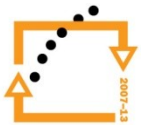
Proliferace - diferenciace

Tabulka 13-1. Změny vlastností hematopoetických buněk v průběhu diferenciace.

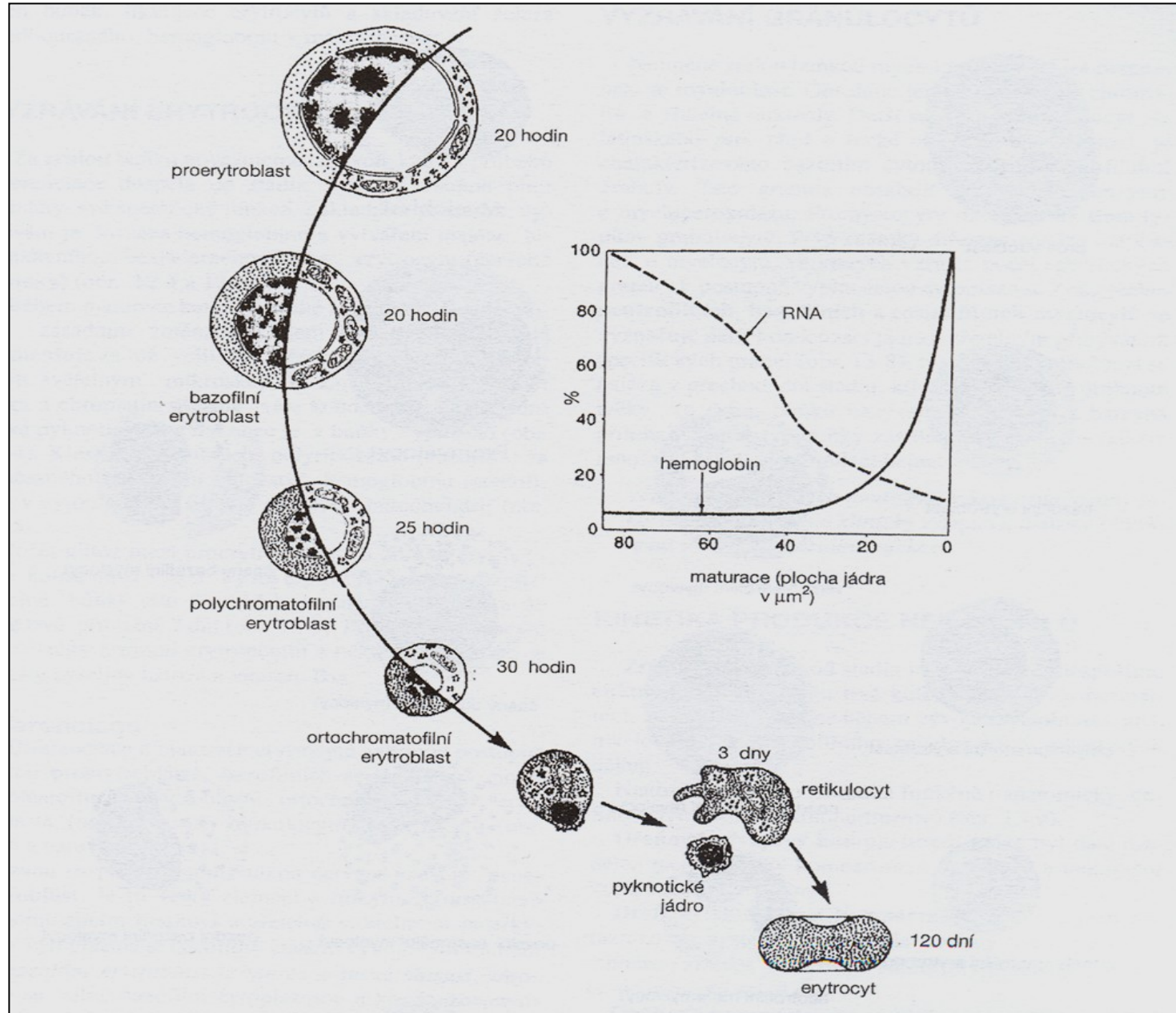
KMENOVÉ BUŇKY	PROGENITOROVÉ BUŇKY	PREKURZOROVÉ BUŇKY (BLASTY)	ZRALÉ BUŇKY
Vývojový potenciál			
Mitotická aktivita			
Typická morfologická charakteristika			
Samoobnovovací schopnost			
Vliv růstových faktorů			
Diferencovaná funkční aktivita			

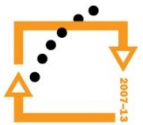
EVROPSKÁ UNIE

Zrání erytrocytů

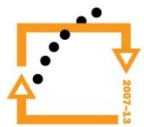

EVROPSKÁ UNIE

EVROPSKÁ UNIE

Použité zdroje

- Čihák R.: Anatomie 1. díl
- Junqueira L. C., Carneiro J.: Basic Histology. Text and Atlas
- Kerr J. B. Atlas of Functional Histology
- Wolf J.: Histologie
- <http://www.sci.muni.cz/ptacek/>
- Tichý a kol.: Histologie